

Nr 61.

Av herr **Hällgren m. fl.** *angående understöd utan föregående behovsprövning åt växelstationsföreståndare, som entledigas på grund av växelstations automatisering.*

1943 års höstriksdag beslöt, efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 353, att bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om ändrade grunder för ålderdomsunderstöd åt viss vid post- och telegrafverken anställd personal. De ändrade grunderna avse att tilldelandet av understöd vid avgång från befattningen icke skall göras beroende av särskild behovsprövning, då vederbörande uppfyller de villkor, som i övrigt äro uppsatta för understöds erhållande.

Beslutet om behovsprövningens borttagande har av berörd personal hälsats med stor tillfredsställelse, då sådan prövning alltid ansetts såsom varande orättvis och givit förmånsställning åt den som varit mindre aktsam om sin ekonomi. I de fall, varom nu är fråga, torde också understödet anses böra utgå på grund av i statens tjänst under viss tid utförd arbetsprestation, vilken icke i och för sig har något sammanhang med vederbörandes enskilda ekonomiska ställning vid avgångstillfället. Då behovsprövningen för stora delar av anställda nu borttagits, måste detta anses vara både välbetänkt och i överensstämmelse med de synpunkter som alltmera tillämpas vid avgörande av sådana pensions- och understödsärenden.

Bland de personalkategorier som berörts av beslutet äro växelstationsföreståndarna vid telegrafverket. För denna personal avses emellertid att behovsprövningen skall kvarstå, då fråga är om avgång på grund av växelstationens automatisering. Det torde dock föreligga väl grundade skäl att slopa behovsprövningen även vid avgång av nämnda anledning.

Automatiseringen av växelstationerna är närmast att betrakta som en rationaliseringsåtgärd, som kan vara fördelaktig ur verkets och statens synpunkt och betingad av den tekniska utvecklingen, men som berövar de anställda deras levebröd. Det måste anses såsom skäligt att verket i någon mån håller den personal skadeslös som oförskyllt blir ett offer för de av verket vidtagna åtgärderna. Att ställa sådana föreståndare i en annan och ofördelaktigare ställning än de som frivilligt lämna sin anställning är icke i enlighet med rimlighetens krav och anses av de tvångsentledigade såsom varande orättvist.

Det gäller här personer, vilka mot sin vilja avkopplas från ett förvärvsarbete, vilket de, vid anställningens antagande, räknat med att få behålla så länge de tillfredsställande kunna sköta detsamma. Beaktas bör också att dessa personer, i många fall ensamma och självförsörjande kvinnor, ha fullgjort sitt arbete under blygsamma ekonomiska förhållanden, varför behov av understöd i allmänhet föreligger. Men de anse med rätta att då de under en lång följd av år ha fullgjort sitt arbete till verkets belåtenhet bör understödet vara en självfallen förmån. Inom växelstationsföreståndarnas leder kommer behovsprövningens kvarstående vid avgång på grund av växelstationens automatisering, sedan behovsprövningen slopats vid avgång på grund av ålder, sjuklighet eller dylikt, att vålla en stark och fullt förståelig besvikelse.

I motion till 1941 års riksdag föreslogs bland annat behovsprövningens borttagande vid avgång på grund av automatisering. Bankoutskottet anförde härvid: »Vad slutligen angår den i motionen särskilt berörda frågan, om behovsprövningen vid beviljande av årligt understöd har utskottet inhämtat, att det sedan år 1935 endast i några enstaka fall förekommit, att växelstationsföreståndare av telegrafstyrelsen förvägrats understöd på den grund, att behov av understöd icke ansetts föreligga. Man torde också kunna utgå från att även i fortsättningen icke alltför stränga regler komma att upprätthållas härutinnan.»

Det torde alltså icke föreligga någon anledning att ur kostnadssynpunkt behålla denna behovsprövning, vars verkningar i ekonomiskt avseende för telegrafverket äro obetydliga.

Frånsett den förståeliga motvilja behovsprövningen framkallar hos den berörda personalen, kommer dess kvarstående vid avgång på grund av automatisering att medföra, att olika förfaranden skola iakttagas vid växelstationsföreståndares avgång på grund av ålder eller sjuklighet och på grund av automatisering. Detta torde ur alla synpunkter vara mindre lyckligt och ägnat att vålla komplikationer av olika slag.

Sakligt måste det anses otillfredsställande och oförklarligt att en föreståndare som vid 65 års ålder mister sin anställning på grund av stationens automatisering skall vara underkastad behovsprövning, medan en annan, som på grund av ålder, sjuklighet eller andra skäl avgår vid kanske lägre levnadsålder, skall erhålla understöd utan sådan prövning.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 september 1943, vilken skrivelse här bifogas, framfört erinringar av detta slag och föreslagit att behovsprövningen skulle bortfalla även vid tilldelandet av understöd vid avgång på grund av stationens automatisering.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t meddela erforderliga bestämmelser om att understöd (årlig ersättning) må utan föregående behovsprövning kunna tilldelas växelstations-

föreståndare som entledigas på grund av växelstationens automatisering och som uppfyller för erhållande av dylikt understöd (årlig ersättning) i övrigt föreskrivna villkor.

Stockholm den 17 januari 1944.

Elof Hällgren.

Lars Lindahl.

Algot Törnkvist.

O. Isacsson.

Gust. Rosander.

Ebon Andersson,
Malmö.

Kerstin Hesselgren.

Olof Andersson,
Malmö.

Bilaga.

Till Konungen.

Sedan det kommit till telegrafstyrelsens kännedom, att generalpoststyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 december 1942 hemställt om borttagande av den behovsprövning, som enligt för postverket gällande bestämmelser skall företagas i samband med prövningen av ärenden, som avse understöd åt ur postverkets tjänst avgående poststationsföreståndare, samt att detta ärende för närvarande är under handläggning inom finansdepartementet, har fråga uppstått, huruvida icke i förevarande sammanhang en motsvarande ändring borde vidtagas i de bestämmelser, som reglera understöd åt växelstationsföreståndare vid telegrafverket.

Föreskrifter angående understöd åt entledigade föreståndare vid av telegrafverket bekostade växelstationer ha av Kungl. Maj:t meddelats *dels* genom brev den 16 januari 1935 angående bemyndigande för telegrafstyrelsen att tilldela ur telegrafverkets tjänst entledigad icke-ordinarie personal årligt understöd, *dels* genom brev den 18 oktober 1940 angående ersättning till växelstationsföreståndare, som entledigats till följd av växelstations automatisering. Det förra brevet, vilket har avseende även å annan ur telegrafverkets tjänst entledigad icke-ordinarie personal, tillämpas beträffande växelstationsföreståndare i de fall, då avgången är föranledd av hög ålder, sjuklighet eller liknande. Det senare brevet, i vilket förmånen ifråga benämnes årlig ersättning, är tillämpligt endast i sådana fall, då föreståndare entledigats till följd av att vederbörande växelstation överförts till automatisk drift.

Enligt båda de nämnda breven må understöd (årlig ersättning) beviljas endast under förutsättning, att vederbörande befinnes därav vara i behov.

Föreskrifterna i 1935 års brev kunna sägas närmast motsvara de bestämmelser, som vid postverket gälla i fråga om poststationsföreståndare. I händelse behovsprövningen borttages beträffande sistnämnda anställningshavare, anser telegrafstyrelsen starka skäl tala för att motsvarande ändring vidtages i de bestämmelser, som vid telegrafverket reglera understöd åt växelstationsföreståndare, vilka avgå på grund av hög ålder, sjuklighet eller dylikt. De motiv för en ändring i berörda hänseende, som anförts i generalpoststyrelsens förenämnda skrivelse, gälla i lika mån då fråga är om föreståndare för av telegrafverket bekostade växelstationer.

Telegrafstyrelsen får därför hemställa, att i ovannämnda brev till styrelsen den 16 januari 1935 orden »därest han befinnes vara i behov av understöd» antingen helt utgå eller ersättas med orden »där så prövas skäligt». Härigenom skulle visserligen behovsprövningen borttagas även beträffande sådan annan icke-ordinarie personal, å vilken brevet är tillämpligt, men styrelsen anser, att några olägenheter därav icke äro att befara.

Om ändring i 1935 års brev sker på sätt styrelsen sålunda föreslagit, bortfaller behovsprövningen automatiskt även för sådana fall, som avses i brevet den 18 oktober 1940. I sistnämnda brev är nämligen stadgat, att »årlig ersättning enligt föreskrifter meddelade genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 januari 1935 angående bemyndigande för telegrafstyrelsen att tilldela ur telegrafverkets tjänst entledigad icke-ordinarie personal årligt understöd» må av telegrafstyrelsen utbetalas jämväl till föreståndare för växelstation med 35 eller flera abonnenter, vilken entledigas till följd av växelstationens automatisering samt vid tidpunkten för entledigandet uppfyller vissa i brevet angivna villkor i avseende å levnadsålder och anställningstid. Prövning rörande behovet av understöd skall sålunda här äga rum på samma sätt som då fråga är om avgång av annan anledning.

Med hänsyn särskilt till det förhållandet, att föreståndare, som entledigas till följd av stationens automatisering, går miste om sin anställning och därmed följande inkomst genom åtgärder från telegrafverkets sida, samt att beviljande av understöd (årlig ersättning) även i här avsedda fall måste föregås av en skälighetsprövning ur mera allmänna synpunkter, synes det styrelsen naturligt och riktigt, att kravet på en ingående prövning av dessa föreständares ekonomiska ställning icke längre upprätthålles utan får ingå i den allmänna skälighetsprövningen. Visserligen är i 1940 års brev åldersgränsen satt så lågt som vid 50 levnadsår, men erfarenheten har visat, att i de fall, då understöd kunnat ifrågakomma, levnadsåldern i allmänhet varit väsentligt högre. I dylika fall kan det ju icke anses rimligt, att villkoren för erhållande av understöd skola vara strängare än då fråga är om avgång vid motsvarande ålder på grund av nedsatta krafter eller sjuklighet. För de föreståndare, som efter

uppnådda 50 levnadsår gå miste om sin anställning på grund av automatiseringen, torde för övrigt endast i undantagsfall föreligga möjlighet skaffa sig medel till uppehållet genom övergång till annat förvärvsarbete.

Styrelsen skulle för den skull helst se, att efter en ändring av föreskrifterna i brevet den 16 januari 1935 på sätt ovan föreslagits, ordalydelsen i 1940 års brev bibehålles oförändrad, vilket skulle innebära, att understöd (årlig ersättning) må utan förutgången behovsprövning kunna tilldelas även föreståndare, som entledigas till följd av stationens automatisering.

Vid detta ärendes avgörande hava närvarit generaldirektören Sterky, överdirektören Lundgren och byråchefen Wold.

Stockholm den 20 september 1943.

Underdånigst

HÅKAN STERKY.

G. WOLD.

/ *Sigurd Heresson.*
